

“Investitiile publice si dezvoltarea economica”

Dezbaterea “Upgrade Romania”

Bucuresti, Crowne Plaza, 2 octombrie 2019

Daniel Daianu*

*Opiniile sunt ale autorului si nu implica necesarmente institutiile cu care acesta este afiliat

Cuprins:

- Consideratii preliminare;
- Resurse interne
- Procesul investitional nu curge de la sine
- Stabilitatea economica este necesara
- Fondurile europene
- Piata de capital
- Avem nevoie de o Banca Promotionala/BD (de dezvoltare)
- Un Fond de Dezvoltare ca vehicul de mobilizare de resurse?
- Proiecte
- Observatii finale.

1. Consideratii preliminare:

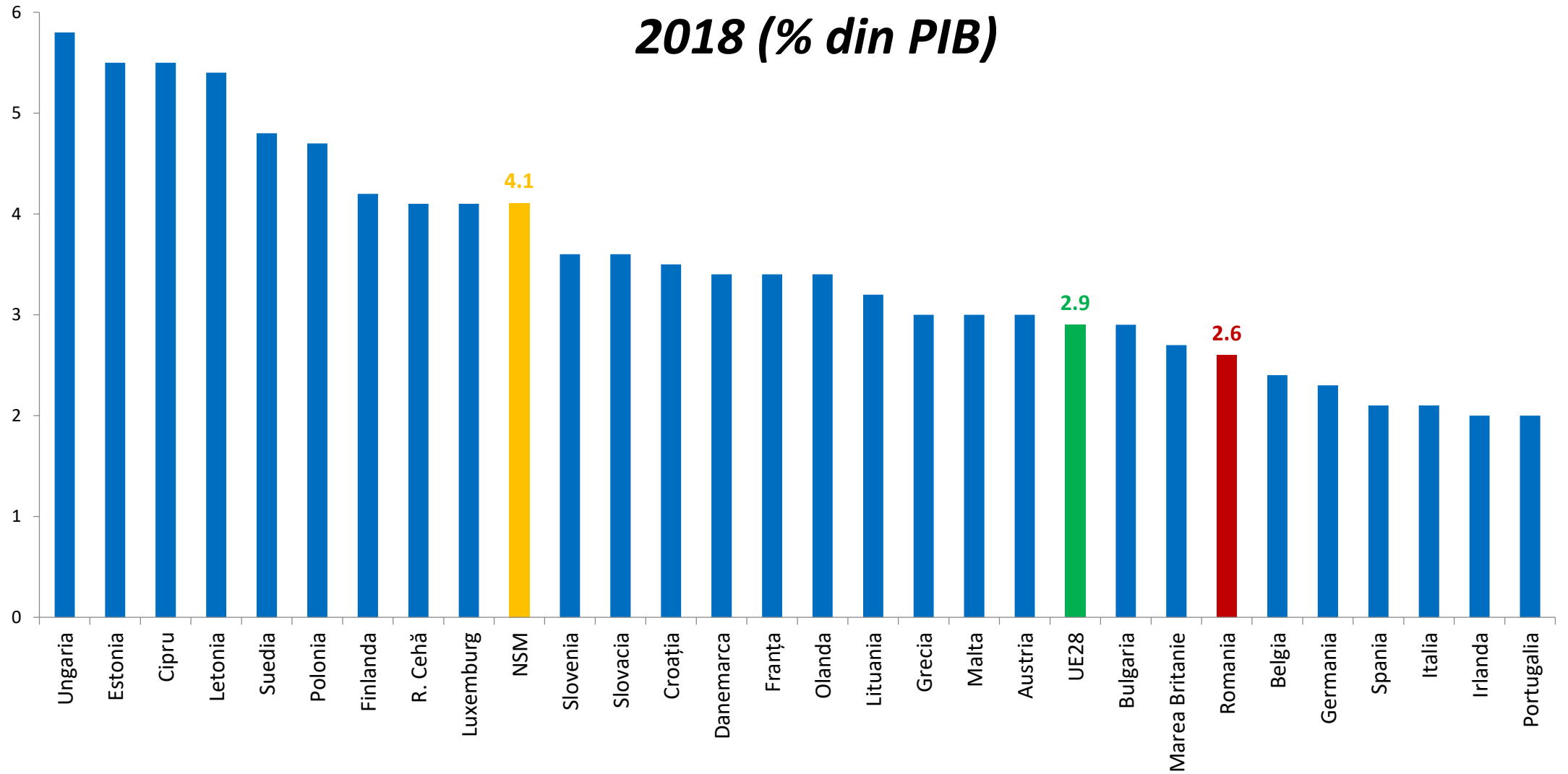
- Investitiile majore cer timpi de realizare lungi; au nevoie de resurse importante si programare bugetara multianuala
- Investitiile majore implica “mobilizare” institutionala si politica, o viziune, mai ales intr-o tara cu deficit mare de infrastructura, subfinantare cronica a educatiei si sanatatii;
- Sunt necesare prioritati clare, obiective majore
- Resursele proprii sunt importante, deci nu numai fonduri atrase(inclusiv europene)
- Apartenenta la UE trebuie sa fie capitalizata mai bine, mai ales ca alocațiile pentru infrastructura sunt considerabile
- Exista risipa mare in investitii; si treaba de mentinut a unor constructori!
- Contextul economic intern conteaza mult: politici economice, stabilitate economica si financiara, cadrul legislativ; congruenta cu modul de functionare a Uniunii Europene
- **Problemele bugetului public (mare incordare structurala; deficit acut de spatiu fiscal) sunt o vulnerabilitate** –apropos de importanta resurselor proprii!

- In Europa si in SUA se reaprinde teza stimulului fiscal, a investitiilor publice avand in vedere apetitul redus al sectorului privat de a investi pe termen lung;
- Dar pentru investitii publice este nevoie de spatiu fiscal;
- **Romania nu isi permite ceea ce poate face o tara unde se emite moneda de rezerva (politici neconventionale); prudenta este necesara!!!**
- **Contextul international este in deteriorare: razboaie comerciale si valutare, fragmentarea economiei globale, stagnare economica in Vest, pericole geopolitice in vecinatatea imediata si mai departe, etc.**
- **Sa nu ne “impuscam singuri in picior”;** sa evitam erori flagrante (gen OUG114);
- **Sa gandim investitii publice in raport cu provocarile noii revolutii industriale (digitalizare, robotizare, capitalul uman, *razboiul cibernetice* etc)**
- Investitii publice ajuta **ROBUSTETEA** Economiei –ce sustine **SECURITATEA NATIONALA**
- Investitii sa asigure **UNITATEA, COEZIVITATEA** tarii (dupa 1918, caile ferate...)
- **Traseul european nu trebuie pus in discutie;** aceasta nu inseamna a nu urmari interese nationale cu inteligenta si staruinta. **In UE interesele nationale nu se topesc!**

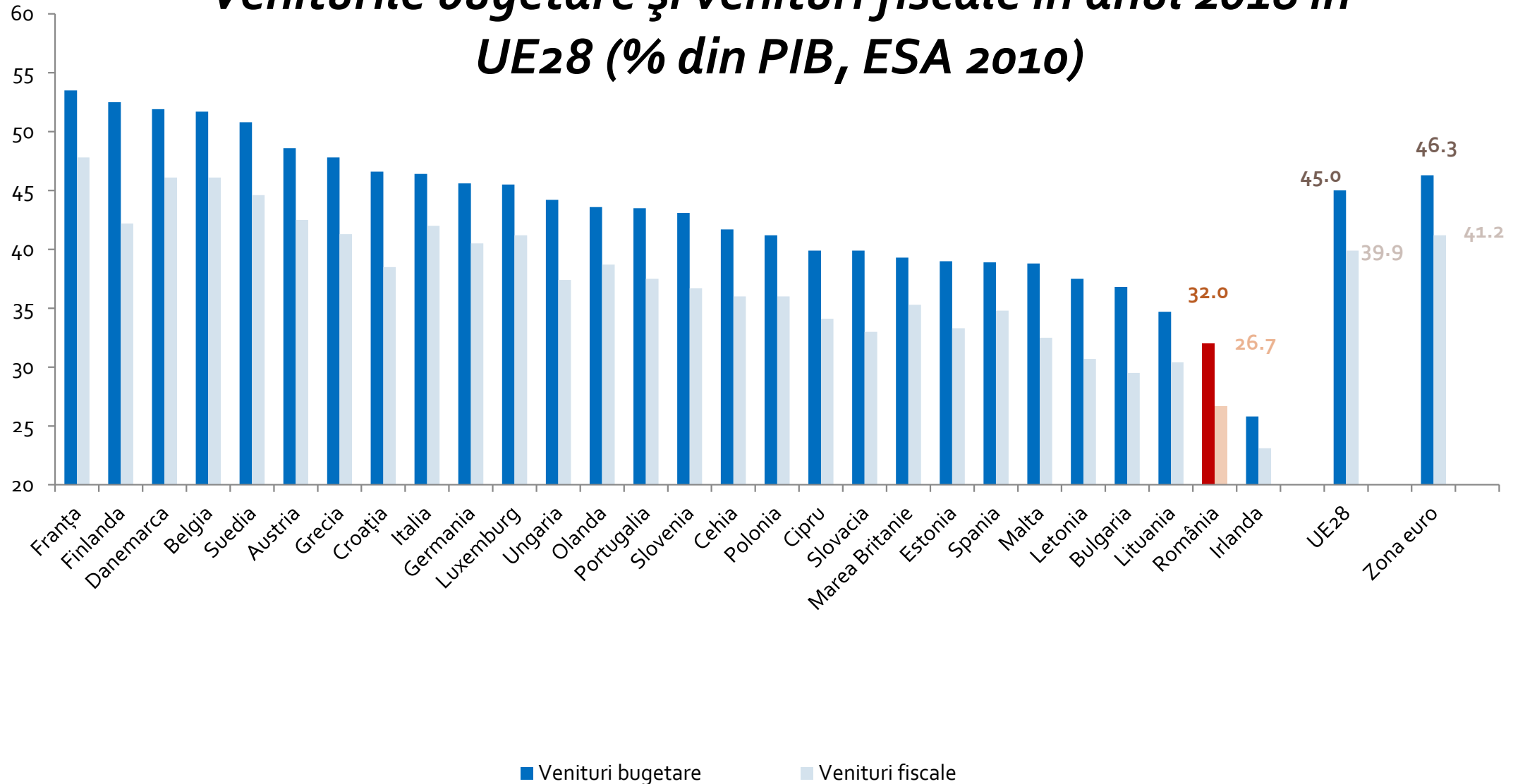
2. Resurse interne:

- Scaderea resurselor proprii alocate investitiilor publice (grafic): in 2018, 2,6% din PIB; economii emergente din UE au in medie 4% din PIB
- Investitiile publice, preferate la ajustare pentru respectarea pragului de 3% din PIB (sa evitam intrarea in procedura de deficit excesiv); investitii au fost reduse si in alte state UE, dar la noi se simte considerabil mai mult avand in vedere nevoile mari
- **Investitii diminuate pe fondul unei scaderi majore a veniturilor bugetare, a celor fiscale – ajunse la sub 26% din PIB (graficul 2)**
- Reducerea veniturilor fiscale este rezultatul unor schimbari neavenite in regimul fiscal si neglijarii necesitatii de a colecta mai mult, mai eficient
- **De reluat reforma ANAF (ex: Bulgaria si Polonia); nu este “stiinta rachetelor”: digitalizare, transparenta, combaterea evaziunii fiscale si a “tax-avoidance”; declararea tuturor veniturilor si averilor, pedepsirea celor care eludeaza fiscul; eliminare exceptii, etc.**
- Sectorul privat poate finanta proiecte de infrastructura, dar cere sprijin de la stat (garantii);
- Bancile comerciale nu se implica in proiecte mari de infrastructura pe socoteala lor; ele finanteaza proiecte ale statului daca au garantii certe
- BEI, BERD au vocatie pentru finantarea infrastructurii si competitivitatii; PEFs interesate de start ups! ADB, alte IFI pot finanta. De evitat finantari ce creeaza dependenta politica

Cheltuielile de investiții publice în țările din UE28 în anul 2018 (% din PIB)

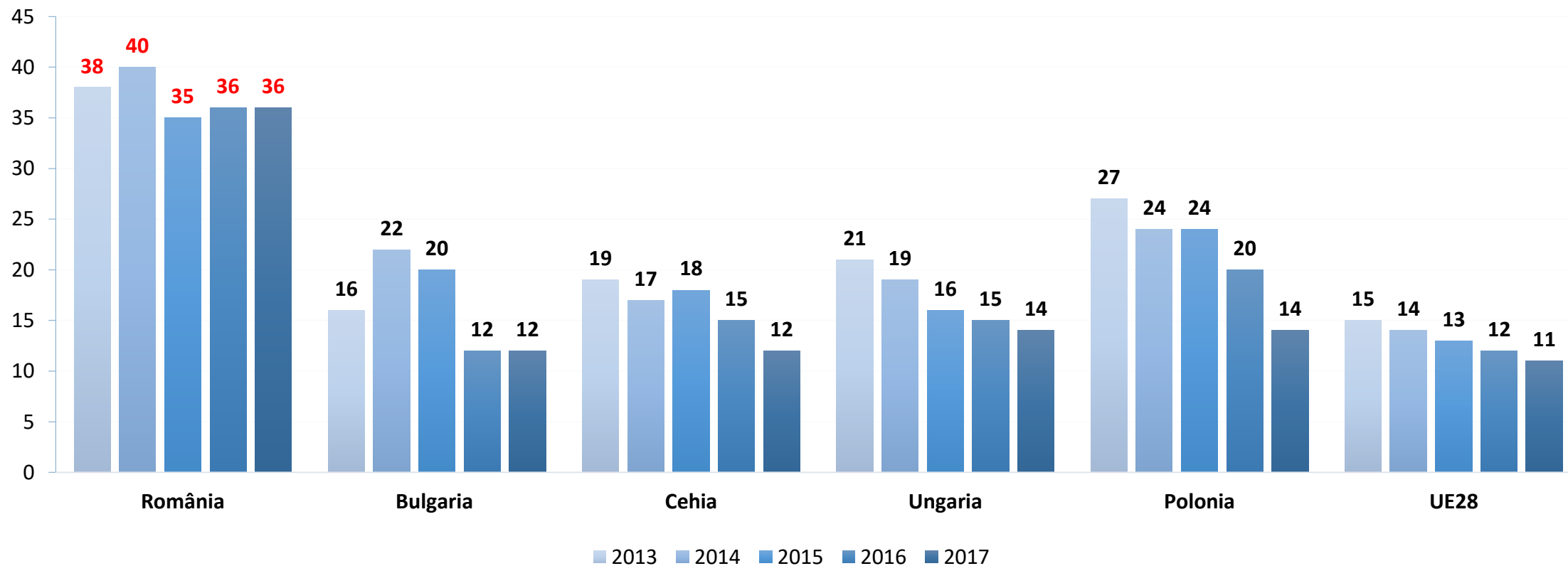


Veniturile bugetare și venituri fiscale în anul 2018 în UE28 (% din PIB, ESA 2010)



Eficiența colectării veniturilor este la un nivel scăzut

GAP-ul de TVA în România comparativ cu media UE28 și țările din regiune (%)



Sursa: Taxud, 2019

3. Procesul investitional nu curge de la sine

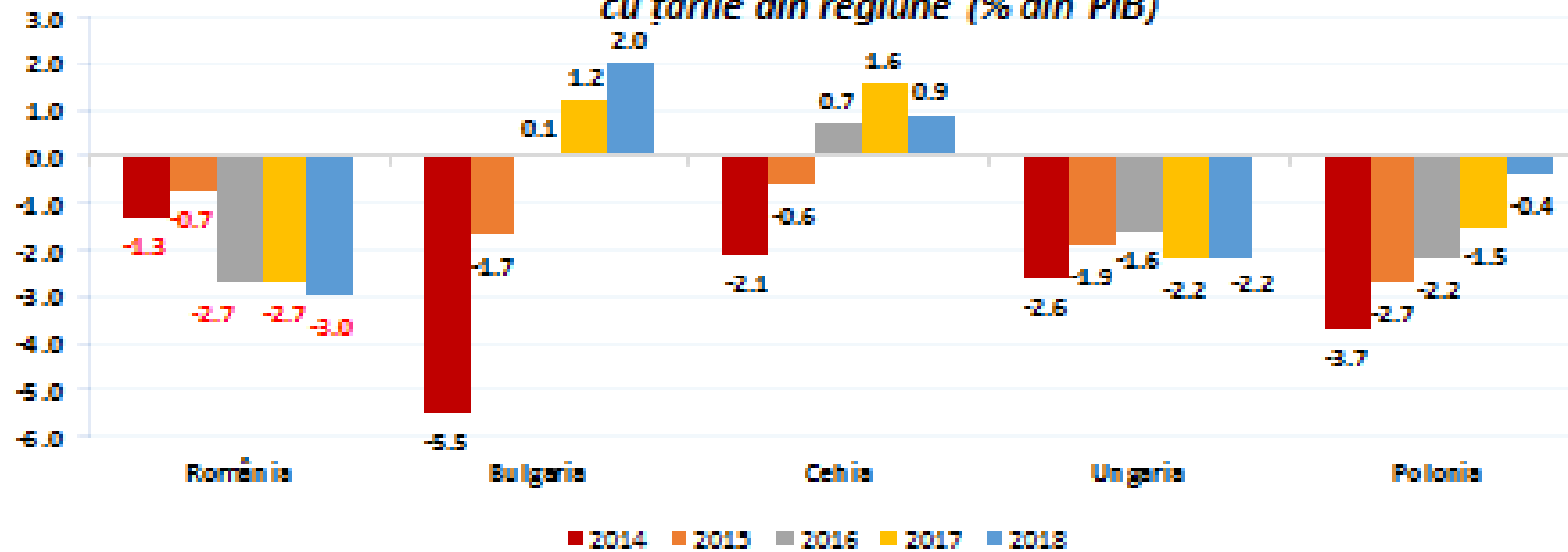
- Statul are rol cheie in investitii mari, prin bugetul public, fie prin garantii (datoria publica)
- Resurse mari angrenate in proiecte majore si finantatorii evalueaza conditii de ordin economic, de stabilitate (inclusiv politic) – am in vedere nu numai infrastructura
- Stabilitatea economica este esentiala, chiar daca gandirea poate fi circulara – in sensul ca investitii importante maresc robustetea unei economii
- Un rating bun al tarii este un avantaj important: Romania cu BBB- este la limita!!
- Investitiile mari, in infrastructura, nu se pot asigura prin Bursa
- PPP-urile sunt foarte complicate si, ultimamente, reclama garantii publice intr-o forma sau alta (afecteaza bugetul public, chiar daca mai tarziu);
- Putem avea crestere de venituri fiscale de 3-4% din PIB in 4-5 ani (la cca 30% din PIB); aceasta ar fi dublul intrarii nete potentiale de fonduri europene
- Daca 1,5% din PIB (din cele 3-4% plus) ar merge la investitii publice am ajunge la cca. 4% (media din CEE) din resurse proprii; celelalte 2-2,5% sa mearga la educatie si sanatate, aplicarea LP
- Dar acum nu trebuie sa scapam haturile din mana!!! –sa nu dezechilibram mai mult economia
- Sa nu risipim bani la nivel local (umflarea administratiei publice); piata muncii este dezechilibrata + deficit forta de munca; reforma adminstratiei publice o prioritate

4. Consolidarea macroeconomica este necesara pentru investitii

- **Romania are nevoie de un buget public solid** pentru a sustine finantarea investitiilor publice si rezista la socuri adverse interne si externe (**robustetea**)
- Avem deficite externe in crestere (*deficite gemene*)
- Fondurile europene (FE) cer co-finantare; situatia paradoxala in care se accepta uneori renuntarea la absorbtie de FE pentru a respecta pragul de 3% deficit bugetar
- Presiunile pe buget induse de noua lege a pensiilor sunt foarte mari; necesara regandirea calendarului de aplicare; venituri bugetare superioara ar ajuta aplicarea Legii
- **Oamenii au nevoie de venituri superioare** (nivel scazut fata de media din UE) si pentru a atenua emigratia. **Dar nu se poate ignora nivelul veniturilor fiscale!**
- Romania are o datorie publica de cca 35% din PIB, dar daca nu vom avea consolidare bugetara (nu aranjari statistice), riscam depunctarea rating-ului de tara; avem ragaz limitat...
- **Bugetul public 2020 trebuie sa semnalizeze ca se inteleg riscurile si pericolele; este bine sa se renunte la unele cresteri de venituri**
- Romania nu are o situatie fara iesire, dar sunt riscuri mari legate de presiunea pe bugetul public si deficitele externe, iar mediul international nu ne favorizeaza;
- Daca vrem sa evitam o ajustare dureroasa nu peste mult timp sa se renunte la promisiuni fara acoperire; experienta deceniului trecut nu trebuie uitata!

Deteriorarea soldului bugetar din ultimii ani a fost cea mai accentuată în regiune...

Evoluția soldului bugetar în perioada 2014-2018 în România comparativ cu țările din regiune (% din PIB)



Sursa: Eurostat, calcule Consiliul Fiscal

...România fiind singura țară din regiune care se confruntă cu problema deficitelor gemene

Fondurile europene (FE)

- 2021-2027 poate fi ultimul ciclu cu resurse atat de mari pentru coeziune si CAP avand in vedere marile provocari pentru Europa (UE): schimbarea climei, securitate, R&D (competitia globala cu SUA si China) etc.
- Exista presiuni pt ca “regula de aur” (renuntarea la co-finantare) sa se aplice preponderent la proiecte legate de noile provocari (nu infrastructura)
- Cu cat proiectele noastre se leaga mai bine de “interese colective” cu atat cresc mai mult sansele de accesare la resurse suplimentare
- Fondurile de investitii ce folosesc bugetul UE (relatia cu BEI) sunt o resursa de capitalizat
- Este necesara o functionare mai buna a institutiilor specializate pentru mobilizarea si utilizarea FE
- Fondurile europene pot ajuta combaterea recesiunii (ele adauga venituri si cheltuieli bugetare), dar trebuie sa nu mai opereze paradoxul “co-finantarii”
- Grupul la Nivel Inalt/HLGR si reforma bugetului UE a subliniat noi provocari (HLGR mandatat de CE, Consiliul UE si PE sa elaboreze raportul publicat in ian 2017. Din grupul condus de Mario Monti au facut parte Kristalina Georgieva, noul DG al FMI si fost comisar UE pe buget), Frans Timmermans, Guy Verhofstadt...Daianu

5. Piata de capital si atragerea de resurse:

- De felicitat BVB, ASF, autoritati publice, mediul de afaceri privat ca au crezut in sansele de a creste profilul bursei romanesti; am in vedere anuntul FTSE Russell
- De felicitat cei care au reusit listari la BVB in ultimii ani, desi efectele crizei financiare persista si nu putini vad in bursele din economii emergente oportunitati de a face bani speculand volatilitatea, nu efectuarea de plasamente pe termen mai lung;
- Sa judecam lucrurile in perspectiva avand in vedere nori cenusii in economia globala, incetinirea economica in Europa;
- Bursa din Romania este inca "subtire"; BVB are concurenta puternica in UE; listari majore ajuta!
- OUG114 a zdruncinat piata bursiera autohtona si a lovit reputational politici economice interne
- Lupta contra "profit-shifting", a abuzurilor de pozitie dominanta pe piata, nevoia de a tine cont de cotatii efective (reforma Libor), sunt de inteles. Dar design-ul Ordonantei, cu "legarea taxei de rata de politica monetara" (un nonsens), cu forma initiala privind sistemul privat de pensii ce ar fi perturbat enorm piata financiara/monetara arata neintelegerea unor mecanisme de baza ale economiei
- Ca decizia FTSE Russel ar avea la origine OUG114 prin lichiditatea creata pe piata, cum sugereaza unii, este o gandire stranie...(altfel spus, de aceea s-a dat 114, ca sa ajutam Bursa)
- Bine ca oameni lucizi au oprit un experiment foarte periculos, au limitat stricaciuni; corectarea este inca de facut;
- **Piata de capital este bine sa se dezvolte, dar sa nu credem ca se pot face minuni. Si in Europa, pietele financiare sunt puternic dependente de banci**
- In plus, in investitii majore, statul are de jucat un rol cheie; de aceea avem nevoie de un buget public cu resurse adecvate, cu bani pentru educatie, sanatate si infrastructura

6. Avem nevoie de o Banca Promotionala/BD (de dezvoltare):

- Exista o tendinta de a mari investitii publice in tari avansate – procesul investitional lancezeste in multe tari. Dar daca in Vest infrastructura este cat de cat adecvata, la noi deficitul de infrastructura este major
- Nota bene: sunt companii mari care cer cu insistenta constructie de infrastructura pentru a continua operatiuni in Romania; in Ungaria vedem ce sprijin (ca infrastructura) a acordat statul pentru o noua investitie a BMW, iar acolo drumurile sunt “europene”; si in Polonia infrastructura este net superioara/reteaua de autostrazi);
- BD ar mobiliza resurse interne si externe (fonduri europene si nu numai);
- “Golden rule” pentru utilizarea fondurilor europene (care nu mai implica co-finantare) este preferata de cei “mari” pentru R&D, combaterea efectelor climate change (noi am putea la amenjararea teritoriului)
- BD are nevoie de o guvernanta buna, pentru a o nu decredibiliza;
- BP are nevoie de capitalizare; vedem si aici de ce bugetul public are nevoie de resurse mai mari;

7. Poate fi un Fond de Dezvoltare un vehicul de mobilizare de resurse pentru infrastructura?

- Ce resurse mobilizeaza?
- Sa aspire cat mai putin din bugetul public;
- Sa nu goleasca companiile din portofoliu de resurse pentru investitii;
- Sa nu greveze bugetul public prin garantii implicite;
- Fara o guvernanta de calitate este un risc mare (mai este si vorba “nu pune toate ouale in acelasi cos”);

8. Proiecte

- Reteaua de autostrazi; nu construim in ritmul necesar fiindca bugetul nu are resurse (Tg Mures-Iasi) iar PPPs nu sunt o solutie la indemana...
- Stoparea defrisarilor de paduri si amenajarea teritoriului (inclusiv sistemul de irigatii); schimbarea de clima (desertificarea) este o mare provocare;
- Reteaua de cai ferate;
- Portul Constanta;
- Aeroportul Otopeni;
- Evitare de “white elephants” (ex: stadioane de sute milioane lei unde echipe de performanta nu exista, iar scolile arata cum arata...) –cum risipim banii
- Industria agro-alimentara (investitii publice pentru sprijinirea fermierilor mici si mijlocii prin retele de depozitare si transport a materiilor prime si produselor);
- Proiectele mari trebuie sa sigure unitatea si *coezivitatea* Tarii =robustete!
- Trebuie gasite cai de scurtcircuitare a unor proceduri birocratice excesive; un tsar al investitiilor publice (vice premier si ministru al transporturilor)?

9. Observatii finale:

- **Exista interese specifice ale Romaniei, care nu intra prin definitie in coliziune cu interese ale altor state din UE; trebuie sa fie urmarite cu tenacitate si intelepciune**
- O retorica agresiva nu ajuta. Este nevoie de diplomatie de substanta
- Bugetul UE 2021-2027 poate fi ultimul cu o structura ce raspunde unor nevoi ale noastre acute;
- Consolidarea bugetara: o urgenta pentru a ajuta Romania in timpuri grele, pentru ca bugetul sa finanteze bunuri publice esentiale; nu putem astepta terminarea rundelor de alegeri pentru a lua masuri ce se impun (care sa previna o corectie fortata, dureroasa....sa ne amintim 2010-2015);
- Pentru a nu lovi in veniturile oamenilor nu peste mult timp, sa oprim/moderam cresteri de salarii, sa nu mai promitem "luna de pe cer"; este nevoie de onestitate, evitarea populismului desantat
- Cresterea veniturilor fiscale este o urgenta; a mai reduce taxe si impozite este irational...
- Un buget solid ar ajuta si politici industriale, plasarea in lanturi de productie cu valoare superioara
- Trebuie sa evitam depunctarea ratingului de tara!!!
- Ne-ar ajuta in politici economice un program cu CE si BCE pentru sprijinirea aderarii la ZE; este nevoie de seriozitate si angajament politic al Romaniei in acest scop
- Avem nevoie de credibilitate
- Romania este in UE, nu suntem singuri in calea intemperiilor. Dar trebuie sa ne ajutam noi in primul rand!
- Romania nu are o situatie fara iesire. Dar exista riscuri majore si nu trebuie ca o eventuala recesiune europeana, corectii pe piete, sa ne gaseasca cu garda joasa, fara rezerve; cum iti asterni asa te culci!

- **Va multumesc pentru atentie**